

Романчук Інна Сергіївна, здобувач вищої освіти природничого факультету
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Науковий керівник: Павлюченко Олеся Вікторівна, канд. біол. наук,
доцент кафедри зоології, біологічного моніторингу та охорони природи
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З БІОЛОГІЇ В ШКОЛІ

Сучасне суспільство, орієнтоване на інформацію, наголошує на важливості володіння знаннями, вміннями і навичками, які стають ключовими результатами освіти. Школа, у свою чергу, має завдання надати дітям всі необхідні знання та підготувати їх до самостійного життя в суспільстві. Важливо організувати навчання так, щоб діти могли максимально ефективно використовувати отримані знання. Це вимагає від вчителя урахування рівня підготовленості класу, їхніх інтересів, вікових та індивідуальних особливостей кожного учня. З правильною організацією роботи можна досягти високих результатів.

Однією із форм такої організації навчання є позакласна робота.

Позакласна робота – це окрема форма занять, які проводяться в позаурочний час, ґрунтуються на принципі добровільної участі, мають на меті підвищення рівня розвитку учнів і розвитку інтересу до предмета за рахунок поглиблення і розширення базового змісту програми.

Вивчення організації позакласної роботи винесли на аналіз багато видатних педагогів, представників як минулого, так і сучасності, зокрема Я.А. Коменський, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський, М.Г. Стельмахович, Ю.М. Колягін, З.І.Слепкань, М.М. Фіцула, С.Ф. Русова, С.Т. Шацький та інші. Вони відзначали, що позакласна робота сприяє розвитку учнівських навичок самостійної праці, викликає зацікавленість у навчанні і сприяє підвищенню предметної культури учнів. Це стає особливо актуальним у контексті формування творчого підходу та активної життєвої позиції в навчанні, праці і загальному розвитку. Виховання дітей розглядається як важливий фактор розвитку суспільства, а позакласна робота виступає ключовим інструментом для формування та розвитку особистості дитини.

Мета, функції та завдання позакласної роботи визначають вибір її змісту. Зміст позакласної роботи є адаптованим соціальним досвідом, що включає різноманітні аспекти людського життя, такі як наука, мистецтво, література, техніка, взаємодія між людьми та мораль. Оскільки практичний аспект переважає в змісті позакласної роботи, його розглядають як діяльність, через яку діти освоюють соціальний досвід.

Зміст позакласної роботи у школі може варіюватися в залежності від особливостей та традицій школи, пріоритетів (наприклад, навчання чи виховання), релігійних конфесій, специфіки класу та індивідуальних особливостей учнів. Також важливим фактором є інтереси та погляди вчителя, які впливають на вибір змісту та

організацію позакласної діяльності. Для вдалої організації позакласної діяльності потрібно дотримуватися основних принципів

- добровільність участі. Дозволяє учням самостійно обирати напрям занять за власними інтересами. Педагоги в свою чергу повинні заохочувати учнів, придумуючи нові, нікому ще невідомі форми і методи навчання;

- суспільна спрямованість діяльності учнів. Важливо, щоб зміст роботи гуртків, позакласних заходів був орієнтований на роботу, яка буде корисною для суспільства, буде відображати досягнення сучасної науки, техніки, мистецтва і культури;

- розвиток ініціативи і самодіяльності учнів. Під час організації будь-якої діяльності обов'язково слід враховувати бажання школярів, їх пропозиції, щоб кожен з них виконував цікаву для себе роботу;

- розвиток винахідливості, дитячої технічної, юннатської та художньої творчості. Для підвищення зацікавленості учнів слід ставити завдання пошукового характеру: створення нових приладів, розробку макетів;

- зв'язок з навчальною роботою. Позакласна робота повинна бути логічним продовженням навчально-виховної діяльності, яка проводиться під час уроків;

- використання ігрових форм, цікавість, емоційність. Для реалізації цього принципу слід використовувати пізнавальні ігри, ігри з комп'ютером, демонстрацію цікавих дослідів.

Позакласна робота з біології має сприяти активному взаємодії учнів із світом природи, розвивати їхні вміння досліджувати, аналізувати та висловлювати власні думки.

Методика позакласної роботи з біології враховує різноманітні аспекти навчання та виховання учнів в позакласний період. Важливим елементом є вибір ефективних методів виховання, які сприяють формуванню певних цінностей та моральних якостей.

Нижче представлено деякі методи виховання, які можуть бути застосовані у позакласній роботі з біології:

1. **Переконання словом та прикладом:** Вчителі можуть використовувати переконання, аргументацію та приклади, щоб впливати на учнів, висвітлювати важливі питання з екології, біорізноманіття та інших аспектів біології.

2. **Заохочення:** Поширене використання похвали та винагородження за досягнення в навчанні та дослідженнях. Це може стимулювати інтерес учнів до біології та їхню активність.

3. **Створення виховних ситуацій:** Бесіди, збори та обговорення сприяють формуванню виховних ситуацій, де учні можуть висловлювати свої погляди, ділитися інформацією та наводити приклади.

4. **Осуд та покарання:** Використання методів осуду та покарання може бути ефективним у вихованні відповідальності та усвідомлення наслідків своїх дій щодо природи.

5. **Поширення знань через приклади:** Важливо використовувати конкретні приклади та ситуації з реального життя для ілюстрації біологічних явищ та проблем.

6. Ігрові методи: Використання ігор, конкурсів та гри у вивченні біології може зробити процес цікавим та захоплюючим.

7. Групова співпраця: Робота в групах, колективні проекти та дослідження можуть розвивати навички співпраці та командної роботи.

Вибір конкретного методу залежить від завдань, які передбачається вирішити, та від індивідуальних особливостей

Отже, позакласна робота з біології грає важливу роль у вихованні та розвитку учнів, сприяючи формуванню патріотичних, естетичних та екологічних цінностей. Вона допомагає учням не лише в поглибленні практичних знань з предмета, а й плекає бережливе ставлення до навколишнього середовища.